

Úvodník

Milé čtenářky, milí čtenáři,

letí k Vám letošní 10. číslo e-Věstníku. Zahrnuli jsme do něj 2 témata. Jednak zprávy o právě probíhajících či proběhlých letních školách.

Pokud jde o formu dáváme nyní stručné zprávičky a těžiště klademe na zajímavé fotoreportáže. Z prostorových i dalších logických důvodů jsme většinu fotek umístili na [web PSNV-CZ](http://web.psnv.cz) a na [Facebook](https://www.facebook.com/psnv.cz) a zde na ně odkazujeme.

To ale vůbec neznamena, že je šlus ... Dovolujeme si oslovit všechny, kteří na dosud proběhlých školách byli (a stejně tak i ty, kteří se na připravované školy chystají), a požádat je o dojmy a názory. Co se Vám líbilo? Co naopak nelíbilo? Co jste očekávali? Naplnilo se to, nebo jste odjížděli s pocitem, že něco mohlo či mělo být jinak či lépe?

Pište, prosíme, je to jednak cenné pro stále běžící diskurs o celém tomto projektu, jeho smyslu a perspektivách, jednak je to nezbytná a velmi ceněná zpětná vazba.

Protože právě skončil letošní běh Moravské včelařské školy, přikládáme také zprávu o úspěšném zakončení letošního ročníku.

A k tomu přidáváme též informace o volných místech na školách časově nejbližších. Místa jsou a stále se ozývají zájemci, kteří chtějí třeba letos začít a shánějí základní informace. Pro ně je to ideální volba. Nebude to jen o teorii, sáhnou si na úly, rámky, nástroje, podívají se velmi zblízka na včely, neboť podstatnou součástí letních škol je praxe u včel...

Druhým tématem jsou letos obzvláště populární roztoči a jejich sledování. Jak jsme byli slíbili v předešlém a tomuto tématu věnovaném čísle, vracíme se k tématu znovu a přinášíme zprávy kolegyně a kolegů, kteří se uvolili svá pozorování sdílet s ostatními. Za to jim patří uznání a poděkování, je to totiž pracné samo o sobě a navíc to ještě sepisovat pro jiné. Díky a respekt...

K tomuto tématu ještě připojujeme informaci o jevu, který již řada včelařů letos pozorovala. Ano, nemýlíte se: jde o trubce s poškozenými křídly... Protože se tato sezona vyvíjí velice zajímavě a ukazují se značné lokální rozdíly, hodláme téma držet i nadále. Takže pokud byste se chtěli přidat, jste vítáni ... A díky předem...

Redakce

Vzdělávání včelařů

MVŠ – Moravská včelařská škola

Víkendem 17. – 18. 5. byl završen již III. ročník MVŠ. 32 posluchači, kteří tímto ročníkem prošli, se shodli nejen na tom, že škola velice rychle uběhla, ale že je i velká škoda, že končí. Vznikla totiž další dobrá parta včelařů a včelařek, kteří jsou mezi sebou spojeni novým přátelstvím, díky němuž si kdykoli můžou mezi sebou pomoci. Snad nejvíce posluchači ocenili přístup, připravenost a výkony přednášejících. Ať už se jedná o Ing. Antonína Přidala Ph.D., který přednášel téma *Biologie včely medonosné a Včelí produkty*, o Ing. Květoslava Čermáka, CSc., (ten přednášel o genetice či o množení včel), MVDr. Zdeňka Klímu, jehož tématem byly nemoci včel a včelího plodu, či o Mgr. Bronislava Grunu, Ing. Františka Texla, Ing. Jaroslava Lstibůrka, Ing. Petra Texla a dalších, které jsem nejmenoval. Všem patří veliký dík.

Posluchači rovněž ocenili kompaktnost a návaznost jednotlivých celků – témat. Někteří měli možnost srovnávat se vzděláváním nabytým jinde a potvrzovali, že je výuka MVŠ přehledná a návazná.

Z mého pohledu jako pořádající osoby jsem rád, že vzdělávání v Hranicích se rok od roku zlepšuje a získává na popularitě. Od tohoto ročníku byl dán větší důraz na choroby včel, a to nejen v učebně, nýbrž i na včelnici. MVDr. Zdeněk Klíma se zpětnou vazbou – testem – přesvědčil, že posluchači otázku nemocí neberou na lehkou váhu. I v následujících ročnících bude kladen větší důraz na tuto problematiku.

I když jsem zvláště nezjišťoval, kolik je posluchačům let, vím, že nejmladšímu účastníkovi nebylo ještě 20 let a nejstaršímu bylo víc jak 70 let. Mezi 32 účastníky bylo 5 žen.

Poděkovat bych chtěl SLŠ v Hranicích. Tato škola nám poskytla velice dobré zázemí. A na tomto místě se sluší poděkovat řediteli Ing. Kutému, který je velkým příznivcem včelařů. Jeho přesvědčením je, že les a včela patří k sobě. Ostatně samotný včelařský kroužek na této škole čítá kolem 60 žáků. Škole patří díky i za poskytnutí ubytování na internátě.

A při děkování nemůžu vynechat odborného garanta MVŠ – Mendelovu univerzitu v Brně, totiž včelařské oddělení vedené Ing. Antonínem Přidalem, Ph.D.

Závěrem (vedle poděkování všem, kteří mají jakoukoli spojitost s MVŠ v Hranicích) bych chtěl popřát studentům, aby nabyté vědomosti maximálně využili při ošetřování svých včelstev.

Případným novým uchazečům vzkazuji, že pokud budou mít zájem, můžou se přihlásit na adrese moravskaskola@psnv.cz. Možnost zúčastnit se následujícího ročníku má téměř každý, kdo již minimálně jeden rok včelaří. Toto je jediná podmínka pro přijetí.

Začátečníkům bych poradil začít své vzdělávání na [Letních školách nástavkového včelaření LŠNV](#), které právě probíhají. Na některé se dá ještě přihlásit.

Jedna ze škol, která se připravuje na víkend 6. – 8. 6. v Lošticích je určena právě pro začátečníky a má ještě poslední volná místa. Ale můžete se podívat ještě na další i v jiných krajích s ohledem na bydliště.

Za organizátory – Radek Hykl

Noví posluchači v říjnu 2013

Nové logo MVŠ

Pozn. red.: více fotografií najdete na výše uvedeném [webu PSNV-CZ](#) a na [Facebooku](#).

Zvládli jsme první letní školu v Křivenicích

LŠNV v Křivenicích připravila Ekozahrada pod věží ve spolupráci s PSNV-CZ. Lektory byli Ing. Tomáš Jaša a Tomáš Plevan. Zvláštním hostem byl včelař a zahradník specializující se na medonosné dřeviny Jiří Junek.

LŠNV v Křivenicích probíhala v komorní atmosféře. Díky tomu si účastníci mohli vše „na vlastní ruce“ osahat a vyptat se na všechno, co je páliło. Většinu témat jsme si prožili prakticky, od anatomie včel přes stloukání nástavků a rámků 2/3 Langstrothu, tvorbu oddělků, až po medobraní a skladování nástavků. Došlo i na nezbytnou včelí matematiku, například jsme si spočítali, za jak dlouho se v letošním rojům příznivém roce projeví v úlu vylíhnutí několika málo rámků s plodem. Nebo jak dlouho nebude záhodno otevírat úl, do něž byl přidán matečník pár dnů před vylíhnutím.

Teorie se snoubila s praxí při provedení plodové zkoušky, takže absolventy LŠNV už nikdy nezaskočí otázka chovatele matek: „Jak víte, že matku v úle opravdu nemáte?“ Přímo na stanovišti jsme vytvořili několik oddělků dvěma způsoby a doplnili je matkami, které nám laskavě až na místo doručil liběchovský pan včelmistr. Děkujeme!

Nevyhýbali jsme se ani tematice rojení, i když jen v popisné, teoretické rovině, během víkendu se nám žádné včelstvo nevyrojilo, třeba příště :-).

Kolik včelařů, tolik názorů (tuším ještě násobeno nějakým koeficientem), a tak se v Křivenicích mírumilovně doplňovali zastánci krmení cukrem a ti, kteří oblibují trvalou přítomnost medné komory. Jako úlitbu těm druhým jsme každému včelstvu počátkem nedělního odpoledne odebrali jen symbolický počet rámků, vyzkoušeli si odvčelení plástu, odvíčkování nožem i vidličkou, pozvolné spouštění medometu, aby se panenské dílo nezbortilo... A pak nastalo všeobecné mlsání, přežvykování víček, prstíky v kbelíku se sladkou kapalinou a pak taky loučení, předávání kontaktů a těšení se účastníků na jejich vlastní včelstva, množení, medobraní.

Hanka Beranová, Ekozahrada Pod věží o. s.
www.ekozahradapodvezi.blogspot.com

Tomáš Jaša přednáší...

Malované úly rozveselily účastníky a určitě i včelky

Pozn. red.: sérii fotografií z LŠ v Křivenicích najdete opět na [webu PSNV-CZ](http://www.psnv.cz) a na [Facebooku](https://www.facebook.com/psnv.cz).

LŠNV v Bálkově Lhotě je za námi

Od pátku 9. do neděle 11. května proběhla LŠNV pro pokročilé v Bálkově Lhotě u Tábora. Téměř 30 včelařů se školilo nejen v množení včelstev pomocí sběrných oddělků, ale poprvé byla na LŠNV zařazena i ukázka výroby medoviny. Ing. Jaroslav Lstibůrek hned první den po přednášce o nápojích z medu založil před zraky účastníků 50 litrů kvasu. Poslední den školy jsme ochutnali rozkvašený nápoj. Výborná chuť – něco mezi medovinou a burčákem.

Všichni si vyzkoušeli přelarování s následnou kontrolou druhý den, jak byli úspěšní. Bc. Michal Počuch nás po přednášce pozval do lesa na procházku, kde jsme pod odborným dohledem poznávali producenty medovice.

Sběrné oddělky, chov matek, plnění krabic oddělky, včetně přidávání matečnicků a matek – to vše ve velkém a na ostro. Láďa Nerad to ani jinak nezná a díky, že školáky pustil do provozu při plné sezoně. Trochu jsme ho zdrželi, ale zase s něčím snad i pomohli.

Láďo, díky a příští rok zase u včel.

P. Texl

Poesie přelarování...

Ladislav Nerad předvádí tvorbu sběrného oddělku.

Pozn. red.: celou sérii fotografií z Bálkovy Lhoty najdete na [webu PSNV-CZ](#) a na [Facebooku](#).

LŠNV na Borových Ladách v novém domě

Další letní škola pro začínající proběhla 23. 5. – 25. 5. 2014 na Borových Ladách na Šumavě. Letní počasí a fungl nový včelařský dům Martina Jůzka – vše jako v pohádce. Ani se nám nechtělo věřit, že někdy v květnu je zde ještě sníh. Nadmořskou výšku 910 metrů nám pouze připomněla kvetoucí pampeliška a teprve kvetoucí třešně. Na webu PSNV-CZ a Facebooku přinášíme autentickou fotoreportáž z akce – stručně řečeno: všichni spokojeni, uděláno hodně oddělků, mnoho vylíhlých matek, zhotoveno mnoho svíček, ale také nalezeno hodně roztočů. Snad jsme začínajícím včelařům nezamotali hlavu tou spoustou informací, fíglů, návodů a rad, jak řešit očekávané, ale i nenadálé situace ve včelstvu. V závěru se všichni shodli, že v podstatě je včelařina hrozně jednoduchá záležitost.

Takže Martine Jůzku, díky za výbornou atmosféru a za rok na shledanou zase u včel na Šumavě.

Petr Texl

Ivan Černý je k monitoringu trubčiny připraven...

Století páry...

LŠNV v Háji ve Slezsku

O víkendu 23. – 25. 5 se také konala oblíbená letní škola v Háji ve Slezsku, jejímž spiritus agens je neúnavný organizátor tamního včelařského dění, kolega Vítězslav Žídek, jemuž sekundovali RNDr. Leopold Matela a Ing. Lukáš Matela, Ph. D.

Leopold Matela s účastníky LŠNV v Háji

I v Háji se zkoumala letos tak aktuální trubčina...

Také o této škole najdete fotoreportáž na [webu PSNV-CZ](#) a na [Facebooku](#).

Letní školy, které nás ještě čekají

6. – 8. 6. 2014

Loštice – ještě jsou poslední volná místa

Horní Nezly – ještě volná místa

Brumov – Bylnice – 1. běh – uvolnila se 3 místa!

20. – 22. 6. 2014

Brumov – Bylnice – 2. běh – ještě 3 volná místa

27. – 29. 6. 2014

Jalubí – kapacita naplněna

Krušlov – kapacita naplněna

11. – 13. 7. 2014

Myslíč u Benešova – kapacita naplněna

Podrobnosti a odkazy na přihlašovací formuláře na [webu PSNV-CZ](#).

Varroa okénko

Protože se stále více objevují zprávy o trubcích s deformovanými křídly ([DWV Deformed Wing Virus](#) – Vir deformovaných křídel, [Virózy včel](#)), požádali jsme o názor MVDr. Z Klímu a otázali se, zda je to už nyní znepokojivé:

„Znepokojivé to jistě je, ale nemusí to být žádná tragédie, pokud celkový počet roztočů ve včelstvu není neúnosný. Takoví trubci s velkou vnímavostí k virózám se alespoň nepodílejí na reprodukci :-).

Viry potřebují hostitelské buňky, takže po přenosu samičkou roztoče a po odchodu trubce ze včelstva, nepředstavují velké riziko této samotní trubci. Jen by bylo dost zajímavé, pokud jich tam je dost, co nejvíce jich označit a sledovat, jak dlouho takoví trubci zůstávají ve včelstvu... Má to i další pozitivní aspekt: člověk se tak naučí dobře značit. A pak můžeme sledovat, jak dlouho je uvidíme při prohlídkách.

Samozřejmě bude velmi vhodné takováto včelstva mít pod drobnohledem a nejlépe po prvním vytočení ošetřit kyselinou mravenčí a dále je sledovat.“

Varroa zprávy z přímo z „bojiště“:

Josef Rouš, Laškov, okr. Prostějov

Testy trubčiny z 29. 4. 2014.

U produkčních včelstev jsem zatím nepozoroval žádné náznaky přemnožení *V. d.* Spady na podložkách jsou již od listopadu u většiny včelstev na 0, u jednoho byl začátkem dubna krátce spad kolem 0,33 *V. d./den*, ale i zde je již nyní spad 0. Předpokládám, že se jednalo o jarní úklid uvízlého spadu ze zimy.

Na podzim u 5 včelstev aplikováno běžné ošetření (Varidol + aerosol), u 3 včelstev pouze 85% KM do podmetu podle metodiky pana [Jiřího Vítámvás](#).

Jediný náznak možného problému byl u časného letošního oddělků, vytvořeného s přebytečnou starou matkou v průběhu jarního spojování včelstev. Zde jsem na česně viděl trubce s deformovaným křídlem.

U většiny včelstev byla provedena namátková zkouška napadení trubčího plodu. Tu jsem dělal odvíčkováním trubčího plodu, který jsem vydělával z buňky přelarvovací lžičkou. U včelstva s krátkodobě vyšším spadem a oddělků s poškozeným trubcem, byla tato kontrola poměrně důkladná včetně podélného rozřezávání trubčiny.

Všechny výsledky však zatím naštěstí byly negativní a nebylo objeveno žádné napadení testovaného trubčího plodu.

Kontrola 10. 5. 2014

Na podložce včelstva, které na jaře vykazovalo určitý spad (oproti ostatním s 0) najednou spad za poslední týden vyskočil na 1 *V. d./den*. Tato změna nemusela být ale takto skoková, neboť týden předtím mi přes formistopy přerostla tráva a po ní se dostali na podložku mravenci, kteří pravděpodobně vykonali úklid spadlých *V. d.*

Z tohoto důvodu jsem udělal kontrolu trubčiny s nálezem 2 napadených buněk z cca 120 – 130 kontrolovaných buněk, což by odpovídalo napadení kolem 1,6 %.

Ale vzhledem k tomu, že letos aplikuji metodu chovu LBV, budu se mít i při tomto napadení hodně na pozoru.

Udělal jsem i test u oddělků, kde byl viděn trubec s deformovaným křídlem. Zde jsem vložil rámek s otevřeným trubčím plodem z jiného včelstva jako biologickou past a po zavíčkování jsem ho nyní vyřezal. Metodou rozřezávání plástu jsem zkontroloval opravdu velký počet buněk, ale všechny bez nálezu.

Michal Bednář, pomezí okresu Brno-venkov a Vysočiny

Dle doporučení jsem provedl 8. 5. až 9. 5. vyšetření trubčího plodu i na druhém včelíně, který je od prvního vzdálen asi 3 km vzdušnou čarou.

Také tato včelstva jsou na hranicích Brno-venkov a Vysočina, asi 500 m. n. m.

Loni na podzim jsem také u těchto včelstev měl minimálně roztočů, také ve vyšetření měsíční zimní měli byla nula roztočů na včelstvo (vždycky jsem tam v minulosti ve vzorcích nějaké měl). Mám pocit, že množství roztočů souviselo s melecitózní snůškou a kvůli tomu s omezeným plodováním včelstev. Mírný průběh zimy mi přišel velice vhod, protože některá včelstva nebyla nijak krmena cukrem a přezimovala kompletně na melecitózním medu, některá jsem částečně dokrmil a jen asi 5 včelstev jsem se snažil z větší části melecitózního medu zbavit, nahradil jsem plásty soušemi a krmil jsem cukrem. Léčil jsem Gabonem PA 92 a potom standardně fumigací Varidolem.

Nyní tedy k samotnému vyšetření na přítomnost roztočů. Vyšetření jsem provedl opět důkladně a ze 13 včelstev jsem odebral všechny stavební rámkové s převážným podílem zavíčkované trubčiny. Včelstva měla zavíčkovaného trubčího plodu různé množství (2 – 5 rámků 44,8 x 15,9), což odpovídalo ve skutečnosti přibližně 12 – 22 dm² zavíčkované trubčiny). Převážně otevřený trubčí plod jsem ve včelách ponechal.

Vyšetřoval jsem přibližně 500 – 2000 zavíčkovaných trubčích buněk na včelstvo a tentokrát ne postupným odřezáváním řádků trubců, ale vypichoval jsem plod starší odvíčkovací vidličkou, s následnou prohlídkou povrchu napíchnutých trubců a prohlídkou vyprázdněných trubčích buněk.

V tomto vyšetřovaném množství jsem našel pouze 3 roztoče, a to v jiných včelstvech. Takže výsledek stejný jako na prvním včelíně a v mých včelstvech zatím akutní přemnožení roztočů varroa není.

Pár poznámek k metodě vypichování vidličkou.

Je nutné vypichovat trubce již ve starším stadiu, protože zavíčkované larvičky a již přeměněné mladí dospělci nemají ještě dostatečně pevnou strukturu a nejdou tímto způsobem vytahovat. U starších již to jde a práce postupuje velice rychle.

Také tímto způsobem vyjmutí trubci se více hodí jako již zmiňovaná potrava pro slepice. Zavíčkovaných plástů si naše slepice nevšímají.

Ještě poznámka ke stavebním rámkům:

Stavební rámkové vkládám do svých včelstev při jarních prohlídkách. Včely zimují ve 4 nízkých nástavcích a vkládám 6 – 9 stavebních rámků na včelstvo, v závislosti na plodování a stavu včelstev. Vkládání provádím v jeden den, a to, pokud to jde, po okrajích plodového hnízda za krycí plásty z obou stran a do spodního nástavku do středu nástavku, abych „lákal“ matku plodovat dole. Včelstva při postupném obsazování prostoru úlu postupně stavební rámkové vystavějí a zakladou.

Ne všechna včelstva stejně. Některá kladou trubčiny velké množství, některá méně, některá staví brzo dělničinu, některá v nejspodnějším nástavku vůbec nezačnou stavět. To tedy ještě na vysvětlenou, proč mám tolik trubčiny a kde jsou stavební rámkové umístěny.

Marek Konvičný, okolí Valašského Meziříčí, 5. 5. 2014

Prohlédl jsem 14 včelstev a též řezal i trubčiny, ale zatím nic – „u mě dobrý“ :) Sublimovaná štafelka v zimě asi slušně zapracovala a holky nosí a „pečou“, co jim síly stačí...

16. 5.

Jak už jsem psal, u mě jsou zatím *V. d.* minimálně. Ani jiné zdravotní problémy zatím nespátřeny. A ten stav vidím zatím jako zakonzervovaný – už několik dnů máme denní teplotní maxima tak do 9 °C (v noci to jde někdy dolů až ke 3 °C) a k tomu teď už asi třetí den prší téměř bez přestávky...

Teď je to počasí u nás skoro jak v listopadu. Jarní květová snůška jako obvykle u nás zřejmě padne „za vlast“, a to budu asi ještě rád, když nebudu muset krmit. Spotřeba do slunovratu je enormní...

Hana Zaoralová (Plzeň – jih, Spálené Poříčí 17. 5.)

Na stanovišti, které má trvale vyšší napadení *V. d.* (v podletí 2013 KM, o Vánocích pokap KŠ) byl odebrán plod na sběrný oddělek. Po ošetření kyselinou mléčnou se spady pohybovaly v průměru okolo 170 roztočů/1 rámeček (10. 5. 2014).

Trubčiny jsem kvůli výraznému ochlazení a odpoledním teplotám okolo 9 °C vyřezávat nebyla.

Na druhém stanovišti, kde byla odebrána trubčina ze včelstva 9. 5. 2014, je odhad napadení nejvíce 1000 roztočů na včelstvo. Další vyřezávání trubčiny a tvorba oddělků je plánována na dobu, až se oteplí.

Tomáš Plevan, Vysočina, Jihlava

Co se týče roztočů, spady mi (na mých stanovištích) nepřijdou nějak vysoké (vejdou se do 1 ks roztoče za týden). V zoufalství jsem i zkusel rozlamovat trubčinu, ale tam jsem nic nenašel.

Jiří Matl, Dobřichovice, okr. Praha – západ 25. 5.

Pravidelný monitoring spadu (data přístupná na VMS) vykazuje pozvolný nárůst napadení, nedá se však rozhodně označit za kritický. Značné rozdíly mezi jednotlivými včelstvy. Jedno včelstvo si evidentně koleduje o zvýšený dozor.

25. 4. namátkou prohlédnuta trubčina u 4 včelstev z 12, vždy cca 200 buněk. Nalezeny samičky roztočů v řádu jednotek (3, 4, 5, 4). Celkový počet trubčiny jsem neodhadoval, včelstva jsou poměrně silná a neprojevovala příliš ochoty ku kooperaci v tomto punktu...

Množství trubčiny je u každého včelstva značně odlišné, což je při současném přechodu na volnou stavbu pochopitelné. Nyní stavějí již většinou dělničinu. Včelstvo přesypané 21. 5. do TBH ji staví v prvním týdnu výhradně...